

Μητρότητα και Ορθοδοξία: Η γιορτή της Μητέρας και η θέση της Εκκλησίας

/ [Επικαιρότητα](#)

Στο μεγαλύτερο μέρος του κόσμου έχει θεσπιστεί τη δεύτερη Κυριακή του Μαΐου να τιμάται η γιορτή της Μητέρας. Φέτος συμπίπτει με την Κυριακή των Μυροφόρων, ημέρα κατά την οποία η Εκκλησία μας τιμά τις Πρεσβυτέρες.

- Της Δέσποινας Σωτηρίου

Από νωρίς το πρωί τα απανταχού της γης τέκνα βρίσκουν την ευκαιρία να θυμηθούν και να τιμήσουν τη μητέρα τους, με αρκετούς να μιλούν για μια εκδήλωση εμπορευματοποίησης της ιερότητας του προσώπου της μητέρας. Μέσα στο κλίμα αυτό η Εκκλησία μας, μας θυμίζει ότι η εορτή της Υπαπαντής (στις Φεβρουαρίου) είναι η ημέρα που θα μπορούσε να τιμηθεί το πρόσωπο της μητέρας. Και προβάλλει την Παναγίας ως την κατεξοχήν μητέρα. Στο πρόσωπό της συνίσταται το μυστήριο της θείας Οικονομίας, λέει ο άγ. Ιωάννης ο Δαμασκηνός.

Και η ελεύθερη αποδοχή της του θείου θελήματος άνοιξε το δρόμο στην επιστροφή του ανθρώπου στους θείους κόλπους. Η Σάρκωση του Θεού Λόγου που έλαβε χώρα στα σπλάχνα της, πραγματοποίησε την ένωση του θείου με το ανθρώπινο. Η Εκκλησία πορεύεται λοιπόν στην Ιστορία ως μια «διαρκής Θεοτόκος» (Π. Ευδοκίμοφ).

Έγραφε ο Γέροντας Σωφρόνιος του Έσσεξ για την Μητρότητα († 1993)

Η θέση της γυναίκας κατά τους περασμένους αιώνες ήταν εξαιρετικά δύσκολη, ενώ ακόμη ως τις ημέρες μας δεν έχει πλήρως τακτοποιηθεί. Σε όλα τα επίπεδα της ζωής το πρόβλημα αυτό αποδεικνύεται υπερβολικά πολύπλοκο και στο επίπεδο της κρατικής νομοθεσίας, και στο επίπεδο της δομής της κοινωνίας, και στο επίπεδο της κατανομής της εργασίας, και στο επίπεδο της εκπαίδευσης και της μορφώσεως, και στο επίπεδο τέλος της εκκλησιαστικής ζωής.

Πολλά έχουν αλλάξει κατά τις τελευταίες δεκαετίες· από πολλές απόψεις η γυναίκα απέκτησε θέση ασύγκριτα καλύτερη από την προηγούμενη, αλλά ωστόσο δεν έχει βρει τη θέση της στην κοινωνία· δεν έχει βρεθεί πραγματικά το σωστό μέτρο για την αξιολόγησή της. Κατά τους προηγούμενους αιώνες ο άνδρας ήταν ο νομοθέτης, ο κύριος.

Η γυναίκα όμως συχνά ήταν υπερβολικά υποβιβασμένη, και κατά την αναζήτηση αλήθειας και δικαιοσύνης όλοι όσοι επιθυμούσαν βελτίωση της θέσεως της γυναίκας είχαν τη σκέψη: να την εξισώσουν στα δικαιώματα με τον άνδρα σε όλα τα επίπεδα.

Η οδός αυτή έδωσε υπέροχους καρπούς. Πολλές γυναίκες απέκτησαν μεγάλη μόρφωση, κατέχουν υπεύθυνες θέσεις στην κρατική μηχανή, άρχισαν να διαδραματίζουν ιστορικό ρόλο συμμετέχοντας στις εκλογές κυβερνήσεων. Στην οικογένεια επίσης η θέση της γυναίκας άλλαξε προς όφελός της.

Πραγματικά, όλα αυτά έτσι είναι. Αλλά μπορούμε άραγε να θεωρήσουμε λυμένα τα προβλήματα όχι μόνο της εργασίας της γυναίκας, αλλά ακόμη και της οικογενειακής θέσεώς της; Η πείρα της ιστορίας έδειξε ότι το τεράστιο σώμα της ανθρωπότητας αποτελείται από κύτταρα, και ένα τέτοιο κύτταρο είναι η οικογένεια. Στο μέτρο που τα κύτταρα είναι υγιή υγιαίνει και το σώμα.

Συνεπώς η υγεία στο τεράστιο σώμα της ανθρωπότητας εξαρτάται από την υγεία του κυττάρου του σώματος αυτού, της οικογένειας. Μπορούμε άραγε να θεωρήσουμε τη σύγχρονη θέση της ως ευτυχή; Λόγω του ότι η γυναίκα γίνεται οικονομικά εντελώς ανεξάρτητη, εργαζόμενη όπως εργάζεται κάθε άνδρας, πλήθυναν οι διαλύσεις των οικογενειών, δηλαδή τα διαζύγια.

Και στην περίπτωση που δεν υπάρχει διάλυση της οικογένειας, όταν αναγκάζεται να εργασθεί η γυναίκα εκτός σπιτιού, πάλι υποφέρει η οικογένεια, εφόσον για τα παιδιά δεν υπάρχει στο σπίτι πλέον ουσιαστικά ούτε πατέρας ούτε μητέρα.

Τα παιδιά μένουν αρκετή ώρα μόνα τους ή ανατρέφονται από συγγενικά ή ξένα χέρια ή ανατίθενται σε σχολεία για την ανατροφή τους. Βασικά όμως στερούνται της μητρικής στοργής.

Αν η γυναίκα εργάζεται εξίσου με τον άνδρα, τότε πάλι καταργείται η δικαιοσύνη, επειδή η γυναίκα στην οικογένεια, παράλληλα με την εργασία, βαστάζει και άλλα βάρη, επιπρόσθετα καθήκοντα, επειδή ακριβώς αυτή είναι η μητέρα των παιδιών.

Θα νόμιζε κάποιος ότι, επειδή η γυναίκα βαρύνεται από μεγαλύτερες ευθύνες και ασκεί πολυπλοκότερο ρόλο, σε αυτήν πρέπει να ανήκει το προνόμιο να «κατευθύνει» την οικογένεια. Ασφαλώς κάποιος πρέπει να κατευθύνει την οικογένεια, όπως και κάθε άλλο ανθρώπινο καθίδρυμα.

Έτσι, σε πολλές οικογένειες ανακύπτει η πάλη για εξουσία, που πολύ συχνά γίνεται καταστροφική για την οικογένεια. Συνεπώς, οπού και αν στρέψουμε την προσοχή μας, παντού βλέπουμε υπερβολικά πολύπλοκα προβλήματα, και δεν πλησιάσαμε ακόμη στην επίλυσή τους.

Έκανα τις λίγες αυτές παρατηρήσεις, για να δω τα πράγματα έτσι όπως τα βλέπει η πλειονότητα των ανθρώπων. Νομίζω όμως ότι εμείς ως χριστιανοί βλέπουμε ακόμη και εκείνα που οι άλλοι δεν προσέχουν. Θεωρούμε ότι το σπουδαιότερο θέμα γενικά για κάθε άνθρωπο είναι το ερώτημα: Τί είναι ο άνθρωπος; Ποιός είναι ο προορισμός του; Γιατί και για ποιόν λόγο εμφανίστηκε στον κόσμο; Ποιός σκοπός υπάρχει μπροστά του; Ποιό είναι το νόημα της υπάρξεώς του;

Αν δεν απαντήσουμε στα ερωτήματα αυτά, δεν θα μπορέσουμε ποτέ να λύσουμε τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε· ούτε σε ένα επίπεδο. Είναι αδύνατον για παράδειγμα να επιτύχουμε αληθινά δίκαια δομή της κοινωνίας χωρίς τη γνώση αυτή. Δεν μπορούμε να λύσουμε το πρόβλημα της κρατικής οργανώσεως, αν δεν έχουμε απάντηση στο κύριο αυτό ερώτημα.

Όλη η ιστορία της ανθρωπότητας γράφεται με άσκοπη περιδίνηση, παράλογους πολέμους, άδικη καταπίεση του ισχυρού επάνω στον ασθενή, όπως βλέπουμε στον ζωικό κόσμο. Συνεπώς, τί είναι ο άνθρωπος;

Την απάντηση στο ερώτημα αυτό την παίρνουμε από την Αγία Γραφή: «Και εποίησεν ο Θεός τον άνθρωπον, κατ' εικόνα Θεού... άρσεν και θήλυ εποίησεν αυτούς» (Γεν. 1,27). Και λίγο πιο κάτω διαβάζουμε: «Έπλασεν ο Θεός τον άνθρωπον, χουν από της γης, και ενεφύσησεν εις το πρόσωπον αυτού πνοήν ζωής, και εγένετο ο άνθρωπος εις ψυχήν ζώσαν» (Γέν. 2,7).

Αν λοιπόν ο Θεός δημιούργησε τον άνδρα και την γυναίκα ως ενιαία ανθρωπότητα, τότε είναι φυσικό ότι το θέμα της σχέσεως μεταξύ ανδρός και γυναικός ήταν και θα είναι πάντοτε ένα από τα σπουδαιότερα ζωτικά θέματα.

Αν στρέψουμε την προσοχή μας στα φυσικά χαρίσματα της γυναίκας και τα συγκρίνουμε με τα αντίστοιχά τους στον άνδρα, θα δούμε από την μακρόχρονη πείρα ότι τα χαρίσματα αυτά είναι ποικίλα· κάποτε συμπίπτουν, ενώ κάποτε γίνονται συμπληρωματικά το ένα του άλλου.

Γνωρίζουμε επίσης από την ιστορία και από την Αγία Γραφή ότι στην Ανατολή, όπου γεννήθηκαν όλες οι μεγάλες θρησκείες, η κυριότητα του άνδρα επάνω στη γυναίκα ήταν υπερβολικά ισχυρή. Η γυναίκα στη συνείδηση της Ανατολής ήταν κατά κάποιον τρόπο κατώτερο ον. Ακόμη και στο Ευαγγέλιο βλέπουμε παρόμοια χωρία, όπως για παράδειγμα: «Οι δε εσθiónτες ήσαν άνδρες ωσει πεντακισχίλιοι χωρίς γυναικών και παιδίων» (Ματθ. 14,21). Ελάμβαναν υπόψιν μόνο τους άνδρες, ενώ τις γυναίκες ούτε καν τις μετρούσαν. Αλλά αυτό δεν το βλέπουμε μόνο στην Ανατολή.

Έτυχε να διαβάσω, όταν ήμουν νέος, κάποιες στατιστικές που έκαναν μερικοί Γερμανοί μορφωμένοι άνθρωποι για τον ρόλο του άνδρα και τον ρόλο της γυναίκας στην ιστορία του πολιτισμού. Οι πολυμαθείς αυτοί Γερμανοί παρουσίαζαν τα κατορθώματα του άνδρα ως άκρως σημαντικά (παρομοιάζοντάς τα ως όρη υψηλά), ενώ από τα κατορθώματα της γυναίκας σημείωναν μόνο μερικά που ούτως ή άλλως γράφτηκαν στην ιστορία του πολιτισμού.

Μου φαίνεται ότι η παρεξήγηση αυτή εμφανίστηκε ως συνέπεια της απώλειας της συνειδήσεως εκείνης, που περιέχεται στη Γραφή: «Και εποίησεν ο Θεός τον άνθρωπον κατ' εικόνα Θεού... άρσεν και θήλυ εποίησεν αυτούς» (Γεν. 1,27). Αυτό το ξεχνούν όχι μόνο οι άνδρες, αλλά και οι ίδιες οι γυναίκες.

Για να διορθώσουμε λοιπόν τη ζωή μας σε όλα τα επίπεδα της, αρχίζοντας από την οικογένεια, οφείλουν οι γυναίκες να ανυψωθούν με το πνεύμα και να φανερώσουν στον κόσμο την αυθεντική αξία τους, τον υψηλό ρόλο τους. Για την χριστιανική Εκκλησία το θέμα του ρόλου της γυναίκας γίνεται κάθε χρόνο διαρκώς οξύτερο.

Βλέπουμε ότι στις χώρες όπου ο άθεος κομμουνισμός διεξάγει ανοικτή πάλη εναντίον της Εκκλησίας με την εφαρμογή κάθε είδους εκβιασμών, διασώζει την Εκκλησία η ανδρεία των γυναικών, η αυτοθυσία τους, η ετοιμότητά τους για κάθε είδους παθήματα. Παντού παρατηρούμε ότι οι γυναίκες στις Εκκλησίες αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό.

Μπορούμε να πούμε ότι στις Εκκλησίες κατά τις ακολουθίες οι γυναίκες συνιστούν την πλειονότητα, κάποτε τα τρία τέταρτα, κάποτε όμως και περισσότερο. Αν τώρα όλες οι γυναίκες αποχωρούσαν από την Εκκλησία, τότε αυτή δεν θα μπορούσε να υπάρχει, γιατί οι άνδρες που εκπληρώνουν υψηλή ποιμαντική διακονία, κατέχοντας υψηλές ιεραρχικές θέσεις, θα έμεναν ολιγάριθμοι και, με απλά λόγια, θα ήταν γι' αυτούς από υλικής πλευράς αδύνατον να διατηρήσουν την Εκκλησία.

Συνεπώς ο ρόλος της γυναίκας στην Εκκλησία είναι μεγάλος, και όλοι μας πρέπει να σκεφτούμε το φαινόμενο αυτό. Στη χριστιανική μας διδασκαλία για τον άνθρωπο, μιλώντας θεολογικά, η γυναίκα παρουσιάζεται στο ίδιο ακριβώς μέτρο ως άνθρωπος, όπως και ο άνδρας. Οι δυνατότητες της διακονίας της μέσα στην ιστορία είναι απεριόριστες. Το γεγονός ότι ο Θεός Λόγος σαρκώθηκε από γυναίκα καταδεικνύει ότι η γυναίκα δεν είναι καθόλου μειωμένη ενώπιον του Θεού.

Εδώ όμως θέλω να εκφράσω το βασικότερο νόημα της ομιλίας μου. Όλα, όσα είπα μέχρι τη στιγμή αυτή, ήταν μόνο εισαγωγικά, για να σταθούμε όλοι σε σαφή

πορεία σκέψεως. Αν μιλάμε για τη μεγάλη σπουδαιότητα της γυναίκας, τότε και οι ίδιες οι γυναίκες οφείλουν να δικαιώσουν τη σπουδαιότητά τους αυτή να δικαιώσουν τον εαυτό τους σε όλα τα επίπεδα της ζωής της ανθρωπότητας.

Το ουσιωδέστερο όμως γι' αυτές έργο, το σπουδαιότερο λειτούργημά τους, είναι η Μητρότητα: «Και εκάλεσεν Αδάμ το όνομα της γυναίκος αυτού Ζωή, ότι αύτη μήτηρ πάντων των ζώντων» (Γεν. 3,20). Για να ανυψώσουν την ανθρωπότητα οι γυναίκες, πρέπει να φέρνουν στον κόσμο παιδιά με τον τρόπο που μας διδάσκει ο λόγος του Θεού. Υπάρχουν όμως δύο είδη γεννήσεως το ένα κατά σάρκα, το άλλο κατά πνεύμα.

Ο Χριστός είπε στον Νικόδημο: «Το γεγεννημένον εκ της σαρκός σαρξ έστι, και το γεγεννημένον εκ του Πνεύματος πνεύμα έστι. Μη θαυμάσης ότι είπόν σοι, δει υμάς γεννηθήναι Άνωθεν» (Ιωάν. 3,6-7). Επειδή οι γυναίκες της εποχής μας έχασαν την υψηλή αυτή συνείδηση, άρχισαν να γεννούν προπαντός κατά σάρκα. Τα παιδιά μας έγιναν ανίκανα για την πίστη. Συχνά αδυνατούν να πιστέψουν ότι είναι εικόνα του Αιωνίου Θεού.

Η μεγαλύτερη αμαρτία στις ημέρες μας έγκειται στο ότι οι άνθρωποι βυθίστηκαν στην απόγνωση και δεν πιστεύουν πια στην Ανάσταση.

Ο θάνατος του ανθρώπου εκλαμβάνεται από αυτούς ως τελειωτικός θάνατος, ως εκμηδένιση, ενώ πρέπει να θεωρείται ως στιγμή αλλαγής της μορφής της υπάρξεώς μας· ως ημέρα γεννήσεώς μας στην ανώτερη ζωή, σε ολόκληρο πλέον το πλήρωμα της ζωής που ανήκει στον Θεό. Αλήθεια, το Ευαγγέλιο λέει: «Ο πιστεύων εις τον Υιόν έχει ζωήν αιώνιον ο δε απειθών τω Υιώ ουκ όψεται ζωήν» (Ιωάν. 3,36).

«Αμήν, αμήν λέγω υμίν ότι... ο πιστεύων τω Πέμψαντί με έχει ζωήν αιώνιον, και εις κρίσιν ουκ έρχεται, αλλά μεταβέβηκεν εκ του θανάτου εις την ζωήν» (Ιωάν. 5,24). «Αμήν, αμήν λέγω υμίν, εάν τις τον λόγον τον Εμόν τηρήση, θάνατον ου μη θεώρηση εις τον αιώνα» (Ιωάν. 8,51). Παρόμοιες λοιπόν εκφράσεις μπορούμε να αναφέρουμε πολλές.

Συχνά ακούω από τους ανθρώπους: Πώς ή γιατί συμβαίνουν όλα αυτά; Γιατί η πλειονότητα των ανθρώπων έχασε την ικανότητα να πιστεύει; Δεν είναι άραγε η νέα απιστία συνέπεια της ευρύτερης μορφώσεως, όταν αυτό που λέει η Γραφή γίνεται μύθος, απραγματοποίητο όνειρο;

Η Πίστη, η ικανότητα για την πίστη, δεν εξαρτάται πρωτίστως από τον βαθμό μορφώσεως του ανθρώπου. Πράγματι παρατηρούμε ότι στην εποχή μας, κατά την οποία διαδίδεται η μόρφωση, η πίστη ελαττώνεται, ενώ θα έπρεπε ουσιαστικά να

συμβαίνει το αντίθετο· όσο δηλαδή πλατύτερες γίνονται οι γνώσεις του ανθρώπου, τόσο περισσότερες αφορμές έχει για να αναγνωρίζει τη μεγάλη σοφία της δημιουργίας του κόσμου. Σε τί λοιπόν συνίσταται η ρίζα της απιστίας;

Πριν απ' όλα οφείλουμε να πούμε ότι το θέμα αυτό είναι πρωτίστως έργο των γονέων, των πατέρων και των μητέρων. Αν οι γονείς φέρονται προς την πράξη της γεννήσεως του νέου ανθρώπου με σοβαρότητα, με τη συνείδηση ότι το γεννώμενο βρέφος μπορεί να είναι αληθινά «υιός ανθρώπου» κατ' εικόνα του Υιού του Ανθρώπου, δηλαδή του Χριστού, τότε προετοιμάζονται για την πράξη αυτή όχι όπως συνήθως γίνεται αυτό.

Να ένα υπέροχο παράδειγμα· ο Ζαχαρίας και η Ελισάβετ προσεύχονταν για πολύ καιρό να τους χαρισθεί τέκνο... Και τί συνέβη λοιπόν; «Ωφθη δε αυτώ (τω Ζαχαρία) άγγελος Κυρίου εστώς εκ δεξιών του θυσιαστηρίου του θυμιάματος.

Και εταράχθη Ζαχαρίας ιδών, και φόβος επέπεσεν επ' αυτόν. Είπε δε προς αυτόν ο άγγελος- μη φοβού, Ζαχαρία· διότι εισηκούσθη η δέησίς σου, και η γυνή σου Ελισάβετ γεννήσει υιόν σοι, και καλέσεις το όνομα αυτού Ιωάννην και έσται χαρά σοι και αγκαλίσαις, και πολλοί επί τη γεννήσει αυτού χαρήσονται.

Έσται γαρ μέγας ενώπιον του Κυρίου... και Πνεύματος Αγίου πλησθήσεται έτι εκ κοιλίας μητρός αυτού, και πολλούς των υιών Ισραήλ επιστρέψει επί Κύριον τον Θεόν αυτών» (Λουκ. 1,11-16).

Βλέπουμε μάλιστα στη συνέχεια ότι ο Ιωάννης, ευρισκόμενος ακόμη στην κοιλιά της μητέρας του, αναγνώρισε την επίσκεψη της μητέρας του Χριστού, σκίρτησε από χαρά και η χαρά του μεταδόθηκε στη μητέρα του. Τότε εκείνη γέμισε με προφητικό Πνεύμα (βλ. Λουκ.1,40-41). Άλλο παράδειγμα είναι η προφήτιδα Άννα (βλ. Λουκ. 2,36).

Έτσι και τώρα· αν οι πατέρες και οι μητέρες θα γεννούν παιδιά συναισθανόμενοι την άκρα σπουδαιότητα του έργου αυτού, τότε τα παιδιά τους θα γεμίζουν από Πνεύμα Άγιο, ήδη από την κοιλιά της μητέρας- και η πίστη στον Θεό, τον Δημιουργό των πάντων, ως προς τον Πατέρα τους, θα γίνει γι' αυτά φυσική, και καμία επιστήμη δεν θα μπορέσει να κλονίσει την πίστη αυτή, γιατί «το γεννώμενον εκ Πνεύματος πνεύμα έστιν».

Η ύπαρξη λοιπόν του Θεού και η εγγύτητά του σε μας είναι για μια τέτοια ψυχή οφθαλμοφανές γεγονός. Και η απιστία των πολυμαθών ή των αμαθών στα μάτια των τέκνων αυτών του Θεού θα είναι απλώς απόδειξη ότι οι άνθρωποι εκείνοι δεν γεννήθηκαν ακόμη Άνωθεν, και ακριβώς εξαιτίας του γεγονότος αυτού δεν πιστεύουν στον Θεό, διότι είναι εξ ολοκλήρου σάρκα, γεννημένοι από σάρκα.

Εκείνο όμως που αποτελεί πραγματικό πρόβλημα για την Εκκλησία, τον προορισμό της, είναι το πώς να πείσει τους ανθρώπους ότι είναι αληθινά τέκνα και θυγατέρες του αιωνίου Πατρός· πως να δείξει στον κόσμο τη δυνατότητα μιας άλλης ζωής, όμοιας προς τη ζωή του ιδίου του Χριστού, ή τη ζωή των προφητών και των αγίων.

Η Εκκλησία οφείλει να φέρει στον κόσμο όχι μόνο την πίστη στην ανάσταση, αλλά και τη βεβαιότητα γι' αυτήν. Τότε περιττεύει η απαίτηση για οποιεσδήποτε άλλες ηθικιστικές διδασκαλίες.

(Αρχιμ. Σωφρονίου(Σαχάρωφ) «Το Μυστήριο της χριστιανικής ζωής», σ.180-189. Ι. Μ. Τιμίου Προδρόμου – Έσσεξ)